Pole pääsu ei keha ega kuns

Eesti kunsti aastanäitus I kannab pealkirja "Figuraalne kunst" ja on kuni 19. veebruarini avatud Tallinna Kunstihoones. Peagi peaks sellele järgnema väljapanek abstraktsetel teemadel. Kohaletoodud figuraalsetest kompositsioonidest tegid suhteliselt liberaalse valiku Jaak Arro, Jaan Elken, Avo Keerend, Signe Kivi, Anu Liivak, Liina Siib ja Hannes Starkopf. Samal ajal on ka Raatuse (endises Tokko ja Arraku) galeriis sama pealkirjaga näitus, mis oli algselt planeeritud "hüljatute salongina", kujunes asjade käigus aga peamiselt üliõpilastest kunstnike suurelt näituselt väljajäänud tööde väljapanekuks.

Kergendusohe läbis kunstiinimeste ridu, kui kuulda saadi, et järjekordne ülevaatenäitus on eelnimetatud viisil kaheks jagatud ja sedaviisi mingisugusedki ühisnimetajad kunsti kui sellise hõrendatud õhuga maailmas ringihulpivatele seinast-seina ideedele (ning mitteideedele) leitud. Viimaste aastate ülevaatenäitustega, kui neid on toimunud, on alati kaasnenud tõdemused, et säärane eksponeerimisvorm on end ammendanud. Samas peab tunnistama, et ülevaatenäitustel käib märksa rohkem publikut kui kontseptsiooninäitustel. Nii ka sellel.

Esimene mõte, mis pealkirja ja tulemust kõrvutades tekib, on, et sõnast "figuur" oleks andnud tuletada märksa mõtestatuma kontseptsiooni. Teema on iseenesest päris kuum. Meenutagem, et viimasel Veneetsia biennaalil oli eksponeeritud suur väljapanek keha kujutamisest kunstis viimase saja aasta jooksul. Figuraalseks võib nimetada ju ka suurt osa kaasaegsest kunstist, mis ei mahu maali- graafika-skulptuuri raamesse ja mis kasutab figuuri selliste teemade üle arutlemiseks, nagu seksuaal- ja muud vähemused, feminism, keha koht digitaliseerunud infoühiskonnas jms. Kuid tasub meenutada, et eesmärgiks ei olnud siin Sorosi näituste ja muude kuraatoriprojektidega konkureerida, vaid anda soliidne esinemisvõimalus just nimelt neile kunstnikele, kes tänapäeva kunsti ideelise ja tehnilise arsenaliga liituda ei soovi. Ja samuti pakkuda publiku laiadele hulkadele võimalus leida nimetuse "kunst" alt midagi sellist, mida nad on tõepoolest harjunud kunstiks pidama – nimelt pilte ja kujusid.

Keha võib käsitleda nagu suvalist mahulist objekti, mille varal annab demonstreerida oma pintsli- või pliiatsikäsitsemis- ja värvisegamis- või vormideformeerimisoskust. Sellist suhtumist on nüüdseks tõepoolest veel väga vähe järele jäänud. Enamik kunstnikest, kes on hingelt formalistid, on leidnud oma figuurikäsitlustele lisanüansi – nimelt huumori. Kust muidu need jänkud **Enn Põldroosi** maalidel, või **Tauno Kangro** groteskne akt, või **Mariann Täägeri** täiesti realistlikud portreed – akvarellituna kapiustele ja argpükslikult paigutatud nii nurga taha kui võimalik.

Keha võib võtta ka kui kõnekat vormi, mille abil kandub edasi info inimese sisemaailma kohta. See on kahtlemata enimviljeldud žanr, mis on samas kaasaegse kunsti ülesotsialiseerituse rüpes teenimatult tähelepanuta jäänud. Sest ühiskond võib olla milline iganes, kuid suurem osa inimeste rõõme ja muresid lähtub ehk siiski sisemusest, hingest, tungidest, armastuse otsimisest ja leidmisest. Selle suuna markantsemaid esindajaid on kindlasti nn. uuseksPressionistide põlvkond **Ly Lestbergi**, **Lilian Mosolainen**i ja **Jaak Arro** isikus, aga samuti mahub sinna suurepäraselt näiteks **Evald Okas** või **Einar Vene**, kelle tööd on Raatuse galeriis.

Kui nüüd sisemised ja välimised mõjutajad ühendada, saab päris adekvaatse pildi inimesest kui sellisest. Sellega tegelevad meeldivalt paljud, eriti nooremate kunstnike seas. Näituste tõeliseks staariks võib nimetada TKÜ üliõpilast **Jasper Zoovat**, kelle töid on nii Kunstihoones kui Raatuses. Tema väljakutsuv hoolimatus maalikunsti materjalide suhtes ja samas sügav tähelepanu maalimise kui sellise vastu loovad tabava keele väljendamaks viise, kuidas inimesed oma tunge ühiskondlikesse sfääridesse kanaliseerivad, ja seda, millised mõjud sealt siis tagasi tulevad. Analoogiline lähenemine on juba teada **Tommy ja Laurentsiuse** loomingust. **Lemming Nagel** on infokandjateks valinud tinasõduri tüüpi mänguasjad, elu ja unistuste maskuliinsed mudelid, mis erinevatest aegadest ja kohtadest pärinedes moodustavad oma eklektilisuses usutava, iroonilise panoraami kangelaste ja vallutajate tegemistest.

Kõik need erinevad lähenemised on kujundaja **Jaan Elken** millegipärast näitusesaalis täiesti segi paisanud, mistõttu paljud tööd vale konteksti tõttu tähendust kaotavad. Näib, nagu poleks korraldajad ise päris kindlad olnud, kas sellist näitust on ikka vaja. Üks ilus koht on siiski selles kontseptuaalses segaduses, nimelt otse sissepääsu juures. See on Tommy ja Laurentsiuse totaalsete taieste vahele paigutatud **Voldemar Elleri** totakalt optimistlik väike maal, mis oma kohatuse poolest laseb oletada paroodiat, käekirja järgi otsustades on aga siiski tõsiselt mõeldud. Oleks täiesti võimalik jätkata figuraalseks ja abstraktseks jaotatud aastanäitusi veel mõnel korral, kuid sel juhul peaks tõesti kas kõik toodud tööd vastu võtma ja neid siis sisulisemalt grupeerima või mõtlema välja siiski veidi konkreetsema kontseptsiooni.

MARI SOBOLEV